

SUICYDOLOGIA DLA PRAWNIKÓW I ŚLEDZCYCH

REDAKCJA NAUKOWA

Ewa M. Guzik-Makaruk
Ireneusz Sołtyszewski

AUTORZY

Wojciech Filipkowski
Ewa M. Guzik-Makaruk
Justyna Karaźniewicz
Małgorzata Karecka
Katarzyna Laskowska
Mieszko Olczak
Denis Sołodow
Ireneusz Sołtyszewski
Ewelina Wojewoda

SUICYDOLOGIA DLA PRAWNIKÓW I ŚLEDZCYCH

REDAKCJA NAUKOWA

Ewa M. Guzik-Makaruk

Ireneusz Sołtyszewski

AUTORZY

Wojciech Filipkowski

Ewa M. Guzik-Makaruk

Justyna Karaźniewicz

Małgorzata Karecka

Katarzyna Laskowska

Mieszko Olczak

Denis Sołodow

Ireneusz Sołtyszewski

Ewelina Wojewoda

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 stycznia 2023 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Bogustaw Sygit

Wydawca

Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący

Paulina Ambroży

Opracowanie redakcyjne

Anna Kunz

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegając przystępujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8328-321-0

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Pracę tę dedykujemy
Panu Prof. zw. dr. hab. dr. h.c. Brunonowi Hołystowi
– twórcy polskiej suicydologii

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13

Wprowadzenie	15

Katarzyna Laskowska

Rozdział I

Epidemiologia zachowań suicydalnych	21

1. Uwagi wprowadzające	21

2. Pojęcie zachowania suicydalnego, zachowania samobójczego, samobójstwa i próby samobójczej	23

3. Klasyfikacja samobójstw	27

4. Statystyczny obraz samobójstw według Głównego Urzędu Statystycznego i Policji w Polsce w latach 1999–2021	29

5. Uwagi końcowe	55

Bibliografia	56

Ewa M. Guzik-Makaruk, Ewelina Wojewoda

Rozdział II

Podłoże zachowań suicydalnych	59

1. Uwagi wprowadzające	59

2. Motywy psychiatryczno-psychologiczne	61

3. Podłoże socjologiczne	66

4. Tło biologiczno-genetyczne	69

5. Przyczyny medyczne	72

6. Czynniki ekonomiczne	74

7. Uwarunkowania religijne i parareligijne	77
8. Uwagi końcowe	82
Bibliografia	83

Wojciech Filipkowski

Rozdział III

Taktyka i technika zachowań suicydalnych	87
1. Uwagi wprowadzające	87
2. Kryteria typologii zachowań suicydalnych	90
3. Najczęstsze formy zachowań suicydalnych	96
3.1. Zagardlenie	96
3.2. Rzucenie się z wysokości	99
3.3. Rzucenie się pod pojazd w ruchu	100
3.4. Utopienie się	102
3.5. Otrucie się	103
3.6. Zastrzelenie się lub użycie broni palnej	106
3.7. Uszkodzenie układu krwionośnego	107
4. Specyficzne formy zachowań suicydalnych	109
5. Uwagi końcowe	112
Bibliografia	113

Justyna Karaźniewicz

Rozdział IV

Prawnokarne aspekty samobójstw	116
1. Uwagi wprowadzające	116
2. Namowa lub pomoc do samobójstwa (art. 151 k.k.)	117
3. Nieudzielenie pomocy w niebezpieczeństwie (art. 162 k.k.)	126
4. Uporczywe nękanie (art. 190a k.k.)	134
5. Znęcanie się nad osobą najbliższą (art. 207 k.k.)	142
6. Znęcanie się nad podwładnym żołnierzem (art. 352 k.k.) ...	148
7. Uwagi końcowe	152
Bibliografia	153

Mieszko Olczak

Rozdział V

Badanie sądowo-lekarskie osób po próbach samobójczych	158
1. Uwagi wprowadzające	158
2. Próby samobójcze	160
3. Podstawy prawne	162
4. Procedura	163
5. Sprawozdanie z badania sądowo-lekarskiego	165
6. Uwagi końcowe	171
Bibliografia	171

Denis Sołodow

Rozdział VI

Kryminalistyczne oględziny zwłok i miejsca samobójstwa	172
1. Uwagi wprowadzające	172
2. Podstawa prawna czynności oględzin	174
3. Procedura przeprowadzenia czynności oględzin miejsca samobójstwa	178
3.1. Zabezpieczanie miejsca zdarzenia	178
3.2. Specyfika oględzin miejsca upadku (skoku) z wysokości	182
3.3. Specyfika oględzin w przypadku samobójstw na torach kolejowych	186
3.4. Specyfika oględzin miejsca w przypadku śmierci na skutek utonięcia	187
3.5. Specyfika oględzin miejsca w przypadku postrzelenia się z broni palnej	190
3.6. Specyfika oględzin miejsca przy powieszeniu	191
4. Ujawnianie i zabezpieczanie śladów kryminalistycznych ...	192
4.1. Nośniki dowodów cyfrowych na miejscu zdarzenia	194
4.2. Fakty (ślady) negatywne na miejscu zdarzenia	196
5. Procedura przeprowadzenia czynności oględzin zwłok	198
6. Dokumentowanie czynności oględzin	200
6.1. Skanowanie 3D jako metoda dokumentacji miejsca zdarzenia	201
7. Uwagi końcowe	202
Bibliografia	203

Małgorzata Karecka

Rozdział VII

Czynności procesowe w sprawach samobójstw	207
1. Uwagi wprowadzające	207
2. Podstawa wszczęcia postępowania	208
3. Zakres opinii biegłych	214
4. Taktyka przesłuchania świadków	223
5. Wersje kryminalistyczne (śledcze)	228
6. Uwagi końcowe	232
Bibliografia	233

Mieszko Olczak

Rozdział VIII

Sądowo-lekarskie oględziny i sekcja zwłok w przypadkach samobójstw	235
1. Uwagi wprowadzające	235
2. Podstawa prawna	236
3. Procedura	237
4. Zabezpieczenie materiału do badań laboratoryjnych	239
5. Odróżnianie samobójstw od innych zdarzeń	241
6. Sprawozdanie z sądowo-lekarskich oględzin i sekcji zwłok	247
7. Uwagi końcowe	251
Bibliografia	252

Ireneusz Sołtyszewski

Rozdział IX

Identyfikacja NN zwłok i szczątków ludzkich	253
1. Uwagi wprowadzające	253
2. Badania daktyloskopijne	255
3. Badania genetyczne	257
4. Badania odontologiczne	263
5. Badania antropologiczne	266
5.1. Badanie materiału kostnego	266
6. Inne metody wykorzystywane w identyfikacji NN zwłok i szczątków ludzkich	268
6.1. Badania antroposkopijne	268

6.1.1. Rekonstrukcja przyżyciowego wyglądu twarzy na podstawie czaszki przy użyciu programu POL-SIT	268
6.1.2. Rekonstrukcja przyżyciowego wizerunku człowieka na podstawie czaszki metodą superprojekcji	270
6.2. Identyfikacja na podstawie danych medycznych	272
6.3. Badania radiologiczne	273
6.4. Identyfikacja na podstawie cech rysopisowych i znaków szczególnych	274
6.5. Identyfikacja na podstawie wyników okazania zwłok, odzieży, przedmiotów osobistego użytku i dokumentów	275
7. Uwagi końcowe	278
Bibliografia	279
O Autorach	283

WPROWADZENIE

Zachowania samobójcze stanowią poważny problem społeczny, który występuje na całym świecie. Według Światowej Organizacji Zdrowia systematycznie rośnie wskaźnik samobójstw na 100 000 mieszkańców. Samobójstwa razem z wypadkami komunikacyjnymi oraz chorobami nowotworowymi stanowią najczęstszą przyczynę zgonów. W Polsce w ostatnich latach z tego powodu umiera ponad 5000 kobiet, mężczyzn i dzieci w różnym wieku, mieszkańców miast, miasteczek i wsi, o różnym statusie społecznym. Motywy i formy popełniania samobójstw są złożone. Dominują zaburzenia psychiczne, nieporozumienia rodzinne oraz problemy ekonomiczne. Problem ten jest od lat przedmiotem badań podejmowanych w bardzo różnych perspektywach naukowych w formie eksploracji interdyscyplinarnych w obszarach chociażby nauk humanistycznych, społecznych, medycznych czy prawnych.

Badania nad zjawiskiem samobójstw prowadzone są od bardzo dawna. Jedną z pierwszych definicji samobójstwa w 1897 r. zaproponował Émile Durkheim, który wskazał, że: „samobójstwem nazywa się każdy przypadek śmierci, będący bezpośrednim lub pośrednim wynikiem działania lub zaniechania, przejawionego przez ofiarę zdającą sobie sprawę ze skutków swego zachowania”¹. Problem ten podejmowali też takiej klasy uczeni, jak Zygmunt Freud, Karl Menninger, Erwin Ringel, Otto Fenichel, Erwin Stengel czy Roy F. Baumeister. W Polsce – przede wszystkim Brunon Hołyst i Adam Czabański. Warto zauważyć, że B. Hołyst wprowadził do polskiej literatury

---

¹ B. Hołyst, *Suicydologia*, Warszawa 2002, s. 33.

przedmiotu pojęcie zachowania suicydalnego, rozumianego jako ciąg reakcji wyzwolonych w człowieku z chwilą, gdy w jego świadomości samobójstwo pojawia się jako antycypowany i pożądany stan rzeczy, a zatem cel².

Słowo „samobójstwo” pochodzi od łacińskiego *suicidium*. Stanowi ono źródłosłów dla określenia samobójstwa w bardzo wielu językach. Ze względu na złożoność zjawiska i jego wielowymiarowość z czasem wykształciła się odrębna nauka zajmująca się badaniem samobójstw – suicydologia³. Jest to interdyscyplinarna gałąź zajmująca się samobójstwami, próbami samobójczymi oraz szeroko pojętą autodestruktywnością.

Jak wskazuje twórca polskiej suicydologii, B. Hołyst, w wielu krajach funkcjonują jednostki badawcze zajmujące się samobójstwami, prowadzone są kursy uniwersyteckie na temat samobójstwa i zapobiegania mu. Pomocy praktycznej udzielają niebędący specjalistami pracownicy służby zdrowia, przyczyniając się do poprawy diagnozowania zachowań samobójczych i prowadzenia takich przypadków. W wielu miejscach powstały grupy samopomocowe, a przeszkoleni wolontariusze pomagają udzielać porad online i przez telefon. W 28 krajach ustanowiono narodowe strategie zapobiegania samobójstwom. Międzynarodowe Towarzystwo Zapobiegania Samobójstwom ustanowiło 10 września jako Dzień Zapobiegania Samobójstwom. W ciągu ostatniego półwiecza w wielu krajach dokonano depenalizacji samobójstwa, uznając, że nie jest ono przestępstwem, co znacznie ułatwia poszukiwanie pomocy osobom ze skłonnościami samobójczymi⁴.

W Europie pozytywnym przykładem działań zapobiegających zjawisku samobójstw jest Norwegia, która – obok Irlandii – miała najwyższy wskaźnik samobójstw w Europie. W związku z powyższym władze norweskie zainicjowały wielokierunkowe działania dotyczące tego problemu. Prowadzone są intensywne badania naukowe nad

---

² B. Hołyst, *Kryminologia*, Warszawa 1999, s. 599.

³ B. Hołyst, *Kryminologia...*, s. 599.

⁴ B. Hołyst, *Przedmowa do wydania polskiego [w:] Zapobieganie samobójstwom. Imperatyw ogólnoświatowy*, red. B. Hołyst, Warszawa 2018, s. 19.

Katarzyna Laskowska*

Rozdział I

EPIDEMIOLOGIA ZACHOWAŃ SUICYDALNYCH

1. Uwagi wprowadzające

Samobójstwo stanowi jedno z najstarszych zjawisk społecznych. Wywołuje w społeczeństwie dyskusje w kontekście ochrony życia, prawa do życia, wartości życia, sensu śmierci¹. Jest to zrozumiałe, gdyż człowiek jako istota myśląca może mieć myśli samobójcze, nieraz „stawać przed swoistym dylematem: być albo nie być, istnieć albo nie istnieć”². Brunon Hołyst, powołując się na filozofów, zauważa wręcz, że człowiek ma prawo do samobójstwa, tj. do rozporządzania swoim życiem³. Mimo że akt ten uważa się za „skrajny przejaw autonomii jednostki”⁴ i wyraz autodestrukcji, to jednak zawsze w kontekście prawa do podejmowania decyzji o swoim życiu.

---

* Prof. zw. dr hab. Katarzyna Laskowska, Uniwersytet w Białymstoku, ORCID: 0000-0001-6767-3929.

¹ S.P. Zakrzewski, *Zjawiska patologii społecznej. Przyczyny – przebieg – skutki*, Poznań 2012, s. 295.

² M. Makara-Studzińska, *Wybrane zagadnienia z problematyki suicydologii*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” 200/XXVI, 17, sectio I, s. 219–231.

³ B. Hołyst, *Samobójstwo – Przypadek czy konieczność*, Warszawa 1983, s. 63–64.

⁴ M. Tubisz, *Samobójstwo jako skrajny przejaw autonomii jednostki*, <https://wpia.uwm.edu.pl/czasopisma/sites/default/files/uploads/KPP-Monografie/4/209-219.pdf>, s. 209–219 (dostęp: 13.06.2022 r.).

Samobójstwo bywa zaliczane do patologii społecznych, choć – jak się wydaje – jest to określenie obraźliwe wobec samobójców. Nie dotyczy przecież wyłącznie jednostek nieprzystosowanych. Może dotknąć każdego, kto w trudnej dla siebie sytuacji nie jest w stanie sobie z nią poradzić. Jak podkreśla Maria Jarosz, samobójcy „to ludzie normalni, tacy jak my wszyscy, może tylko wrażliwsi i słabsi, nieumiejący sprostać nowym warunkom i sytuacji”⁵.

Zjawisko to można klasyfikować dwojako: jako akt odwagi lub tchórzostwa⁶. Oceny w tym kontekście niestety przychodzą społeczeństwu łatwo, zwłaszcza obwinianie samobójców o ucieczkę od życia. Rzadziej mówi się o swoistym heroizmie jednostki, która nie radząc sobie z problemami, nie otrzymując odpowiedniego wsparcia, decyduje o ostatecznym odejściu.

Ponadto trzeba podkreślić, że samobójstwo stanowi nie tylko problem jednostki, ale i społeczeństwa. W tym kontekście jest zarówno „przejawem dezintegracji osobowości, jak i miernikiem dezintegracji społeczeństwa”⁷. Dlatego, mówiąc o ewentualnej patologiczności samobójstwa, trzeba w tym kontekście zwrócić uwagę na społeczeństwo, które nie umie lub nie chce dostrzec problemu jednostki, które nie potrafi lub nie chce jej pomóc. Samobójstwo należy określić więc jako złożony problem społeczny o charakterze negatywnym.

W związku z wieloaspektowością samobójstwa w tej części opracowania zostanie wyjaśnione pojęcie tego zjawiska, będą ukazane jego rodzaje i typy oraz statystyczny obraz samobójstw w Polsce w latach 1999–2021.

---

⁵ M. Jarosz, *Samobójstwa*, „Civitas. Studia z filozofii polityki” 2018/22, s. 215–226.

⁶ S.P. Zakrzewski, *Zjawiska...*, s. 295.

⁷ M. Jarosz, *Samobójstwa...*, „Civitas”, s. 215–226.

2. Pojęcie zachowania suicydalnego, zachowania samobójczego, samobójstwa i próby samobójczej

Analiza literatury ukazała szeroki zakres pojęć związanych z samobójstwem, w tym zachowania suicydalnego i zachowania samobójczego.

Według B. Hołysta zachowanie suicydalne stanowi „ciąg reakcji, jakie wyzwolone zostają w człowieku z chwilą, gdy w jego świadomości samobójstwo pojawia się jako stan antycypowany, pożądany stan rzeczy, a więc jako cel”⁸. Ma ono charakter kilkietapowy. Najpierw potencjalny samobójca wyobraża sobie, że poprzez samobójstwo spowoduje rozwiązanie swoich problemów życiowych. Jednakże tylko nieliczni zdecydują się na taki krok, na realizację tych przemyśleń (samobójstwo wyobrażone). Pozostałe jednostki nadal będą miały myśli samobójcze, które zaczną im stale towarzyszyć jako „pożądane, upragnione” (samobójstwo upragnione). W kolejnym etapie mogą one prowadzić do podejmowania działań zmierzających do odebrania sobie życia. Mogą być bezskuteczne (samobójstwo usiłowane). Ostatni etap zachowania suicydalnego kończy się śmiercią w wyniku udanego zamachu na własne życie (samobójstwo dokonane)⁹.

Z kolei zachowanie samobójcze według raportu WHO oznacza „wiele zachowań, do których należą: myślenie o samobójstwie (myśli samobójcze), planowanie samobójstwa, podjęcie próby samobójczej i wreszcie samobójstwo jako takie (samobójstwo dokonane)”¹⁰.

Obie przedstawione definicje mają szerszy zakres niż pojęcie samobójstwa. Obejmują kilka etapów zachodzących w sferze psychicznej

---

⁸ B. Hołyst, *Samobójstwo...*, s. 121; B. Hołyst, *Na granicy życia i śmierci. Studium kryminologiczne i wiktymologiczne*, Warszawa 2002, s. 91.

⁹ B. Hołyst, *Suycydologia*, Warszawa 2012, s. 198.

¹⁰ B. Hołyst (red.), *Zapobieganie samobójstwom. Imperatyw ogólnoświatowy*, Warszawa 2018, s. 27.

człowieka (myśli, wyobrażenia), jak też w sferze fizycznej aktywności, zmierzających do odebrania sobie życia.

Ze względu na długą historię zjawisko to podlegało badaniu przedstawicieli wielu różnych nauk, w tym: filozofii, etyki, socjologii, medycyny, psychiatrii, psychologii, kryminologii, kryminalistyki, prawa, religioznawstwa. Jego etiologiczna złożoność, różnorodność metod dokonywania i wieloaspektowy opis przez różnorodne nauki powoduje problem z jednoznacznym zdefiniowaniem. W zasadzie w literaturze nie występuje jedna akceptowalna definicja samobójstwa. Autorzy wyróżniają wąskie i szerokie ujęcie zjawiska. Ujęcie szerokie obejmuje każdy akt autodestrukcji, niepozwalający odróżnić samobójstwa od zachowania samobójczego, zaś wąskie jasno określa działania spełniające kryteria samobójstwa¹¹. Badacze akcentują wybrane przez siebie aspekty, pomijając inne. Zarzuca się im, że nie ujmują np. prób samobójczych, nie uwzględniają aspektów autodestrukcji¹².

Wychodząc od definicji prostych, potocznych, należy stwierdzić, że z języka łacińskiego samobójstwo (*suicidium*) oznacza odebranie sobie życia. Według *Encyklopedii PWN* stanowi ono celowe zachowanie samodestrukcyjne prowadzące do śmierci biologicznej¹³.

Klasyczną definicję samobójstwa stworzył Émile Durkheim w opracowaniu *Le suicide* z 1897 r. Według niego samobójstwem jest „każdy przypadek śmierci, który bezpośrednio lub pośrednio wynika z pozytywnego lub negatywnego działania ofiary, która wiedziała, że da ono taki rezultat”¹⁴. Autor ten samobójstwo interpretuje w sposób socjologiczny. Taki pogląd dominuje też w Polsce. Punkt wyjścia do rozważań stanowi społeczeństwo, którego mankamenty funkcyjono-

---

¹¹ Zob. szerzej: M. Stefaniuk, *Samobójstwo jako zjawisko społeczne – pojęcie i rodzaje* [w:] *Samobójstwo*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2017, s. 26.

¹² P. Goc, M. Olbrot, M. Deczkowska, D. Machyńska, *Samobójstwa – aspekt społeczny i psychologiczny*, http://www.wpsnz.uz.zgora.pl/pliki/prace_studentow/prace2/Samobojstwo.pdf, s. 2 (dostęp: 14.06.2022 r.).

¹³ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/samobojstwo;3971663.html> (dostęp: 14.06.2022 r.).

¹⁴ E. Durkheim, *Samobójstwo. Studium z socjologii*, przekł. K. Wakar, Warszawa 2006, s. 51.

wania tworzą warunki do samobójstwa. Zatem większy problem tkwi w społeczeństwie niż w relacji jednostki ze społeczeństwem¹⁵.

W ramach rozwoju badań nad samobójstwem ukształtowały się też definicje psychologiczne. Na przykład Linda L. Davidoff uważa, że samobójstwo jest wyrazem potrzeby ucieczki z trudnej dla jednostki sytuacji (samobójstwa stanowiące ucieczkę). Bywa, że jest dokonane w celu wywołania u innej osoby poczucia straty, żalu, winy (samobójstwo agresywne). Może być oddaniem swego życia w wyższym celu, by „osiągnąć wyższy wymiar społeczeństwa” (samobójstwo polegające na poświęceniu siebie) lub popełnione w wyniku ryzykownej gry, zakładu, w celu udowodnienia czegoś innej osobie (samobójstwo absurdałne)¹⁶. Definicje psychologiczne uwzględniają cechy osobowości samobójcy, a także jego motywacje i procesy decyzyjne. Przekonują, że samobójstwo jest jedną z wielu reakcji wobec rzeczywistości¹⁷.

Według przedstawicieli nauk medycznych samobójstwo to „przemysłane, zamierzone działanie zagrażające życiu, podjęte samodzielnie, którego następstwem jest śmierć” (Agnieszka Gmitrowicz)¹⁸, „zamierzone i celowe pozbawienie się życia”¹⁹. Zdaniem Ireny Pospiszyl, pedagog resocjalizacyjnej, jest to „takie świadome zachowanie jednostki, którego przynajmniej jednym z bezpośrednich celów jest pozbawienie siebie życia”²⁰. Według innych jest to „śmierć na własne życzenie”²¹, „czyn celowego zabicia siebie”²², „świadomy akt samounicestwienia”²³,

¹⁵ M. Jarosz, *Samobójstwa w czasach kryzysu*, „Suicydologia” 2015/VII, s. 5–17.

¹⁶ A. Zwoliński, *Samobójstwo jako problem osobisty i publiczny*, Kraków 2013, s. 15–16.

¹⁷ B. Hołyst, *Samobójstwo...*, s. 94–95.

¹⁸ K. Kuberska-Przekwas, *Samobójstwa dzieci i młodzieży jako choroba społeczna*, „Warmińsko-Mazurski Kwartalnik Naukowy. Nauki Społeczne” 2014/1, s. 51–69.

¹⁹ J. Trnka, Ł. Szleszkowski, H. Szatny, *Samobójstwa osób starszych [w:] Nasze starzejące się społeczeństwo: nadzieje i zagrożenia*, red. J.T. Kowaleski, P. Szukalski, Łódź 2004, s. 210.

²⁰ I. Pospiszyl, *Patologie społeczne*, Warszawa 2008, s. 95.

²¹ M. Jarosz, *Samobójstwa...*, „Civitas”, s. 215–226.

²² A. Kielan, I. Cieślak, J. Skonieczna, D. Olejniczak, K. Jabłkowska-Górecka, M. Panczyk, J. Gotlib, B. Walewska-Zielecka, *Analiza opinii młodzieży na temat czynników ryzyka popełnienia samobójstwa*, „Psychiatria Polska” 2018/52, s. 697–705.

²³ A. Zwoliński, *Samobójstwo...*, s. 11.

Publikacja stanowi kompleksową analizę problematyki zachowań samobójczych, która została przedstawiona z punktu widzenia szeroko rozumianych nauk penalnych – suicydologii, prawa karnego, prawa karnego procesowego, kryminalistyki oraz medycyny sądowej.

Zachowania samobójcze towarzyszą ludzkości od zawsze i stanowią poważny problem społeczny. Motywy i formy popełniania samobójstw są złożone. Dominują zaburzenia psychiczne, nieporozumienia rodzinne, problemy ekonomiczne, a w ostatnim czasie można zaobserwować ich gwałtowny wzrost wśród najmłodszych Polaków.

W opracowaniu przybliżono m.in.:

- podłoże zachowań suicydalnych oraz taktyczne i techniczne aspekty zachowań suicydalnych,
- prawnokarne aspekty samobójstw,
- obdukcję sądowo-lekarską osób po próbach samobójczych,
- kryminalistyczne oględziny zwłok i miejsca samobójstwa,
- prawnokarne aspekty ratowania osób podejmujących zachowania suicydalne,
- identyfikację niezidentyfikowanych zwłok i szczątków ludzkich.

Książka jest przeznaczona zarówno dla adwokatów, radców prawnych, sędziów, prokuratorów, funkcjonariuszy policji i innych służb, jak i aplikantów adwokackich oraz studentów kierunków prawo i administracja.

Ewa M. Guzik-Makaruk – profesor doktor habilitowany nauk prawnych, profesor w Katedrze Prawa Karnego i Kryminologii Uniwersytetu w Białymstoku; specjalistka z zakresu prawa karnego medycznego i kryminologii; autorka ponad 230 artykułów naukowych publikowanych w recenzowanych czasopismach krajowych i zagranicznych.

Ireneusz Sołtyszewski – doktor habilitowany nauk medycznych, adiunkt w Katedrze i Zakładzie Medycyny Sądowej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego; specjalista z zakresu kryminalistyki i genetyki sądowej; autor i współautor ponad 150 artykułów naukowych publikowanych w recenzowanych czasopismach krajowych i zagranicznych.

9788383283210 W01P01

ISBN 978-83-8328-321-0

9 788383 283210

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

Czytaj także
w aplikacji Smarteca

